

Smog, zwłaszcza w miastach, jest coraz większym problemem i ma realny wpływ na nasze zdrowie. Dotyczy to także szkół, ponieważ w trakcie dnia uczniowie niejednokrotnie przebywają na świeżym powietrzu, np. podczas przerw lub lekcji wychowania fizycznego. Jak powinna działać szkoła w przypadku złej jakości powietrza?

Jednym z zadań szkoły jest kształtowanie postaw prozdrowotnych uczniów, w tym korzyści płynących z aktywności fizycznej, a także stosowania profilaktyki prozdrowotnej. Szkoły są miejscem, w którym dzieci spędzają wiele godzin każdego dnia, dlatego jakość powietrza w tych miejscach może mieć istotny wpływ na ich zdrowie i dobre samopoczucie. Długotrwałe narażenie na zanieczyszczone powietrze może prowadzić do różnych problemów zdrowotnych, zwłaszcza u dzieci, które są bardziej podatne na negatywne skutki zanieczyszczeń ze względu na to, że ich organizmy jeszcze się rozwijają. Narażenie na zanieczyszczenia powietrza, czyli smog, może prowadzić do chorób układu oddechowego, astmy, alergii, infekcji dróg oddechowych oraz wpływać na rozwój układu nerwowego.

Gdzie szukać informacji o aktualnym stanie powietrza?

Informacje o zanieczyszczeniu powietrza i ryzyku zagrożenia dla zdrowia można znaleźć na portalu Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska (GIOŚ), gdzie są one aktualizowane na bieżąco. Do określonej kategorii indeksu jakości powietrza oznaczonej kolorem podane są zalecenia dotyczące zdrowia i przebywania na wolnym powietrzu. GIOŚ udostępnia również darmową mobilną aplikację „Jakość powietrza w Polsce”, którą opracowano w celu szybszego i dokładniejszego informowania o stanie jakości powietrza w kraju.

Czym jest indeks jakości powietrza?

Jakość powietrza to termin, który dotyczy składu chemicznego powietrza na wysokości ok. 2 m nad poziomem gruntu (n.p.g.), a zwłaszcza zawartości w nim szkodliwych dla zdrowia związków chemicznych. Na tej wysokości zachodzi najczęściej proces oddychania, w wyniku którego szkodliwe substancje dostają się do organizmów ludzi.

Indeks jakości powietrza to wskaźnik służący do przedstawienia stanu powietrza w danym momencie. Dzięki niemu jesteśmy w stanie określić wpływ zanieczyszczonego powietrza na nasze zdrowie.

Każdy kolor indeksu określa informacje zdrowotne:

Indeks Jakości Powietrza	Zalecenia zdrowotne
Bardzo dobry (kolor ciemnozielony)	Jakość powietrza jest bardzo dobra. Zanieczyszczenie powietrza nie stanowi zagrożenia dla zdrowia, warunki bardzo sprzyjające do wszelkich aktywności na wolnym powietrzu bez ograniczeń
Dobry (kolor jasnozielony)	Jakość powietrza jest zadowalająca, zanieczyszczenie powietrza powoduje brak lub niskie ryzyko zagrożenia dla zdrowia. Można przebywać na wolnym powietrzu i wykonywać dowolną aktywność bez ograniczeń
Umiarkowany (kolor żółty)	Jakość powietrza jest akceptowalna. Zanieczyszczenie powietrza może stanowić zagrożenie dla zdrowia w szczególnych przypadkach, np. dla osób chorych, starszych, kobiet w ciąży oraz małych dzieci. Warunki

umiarkowane do aktywności na wolnym powietrzu

**Dostateczny
(kolor
pomarańczowy
)**

Jakość powietrza jest dostateczna. Zanieczyszczenie powietrza stanowi zagrożenie dla zdrowia małych dzieci oraz może mieć negatywne skutki zdrowotne. Należy rozważyć ograniczenie (skrócenie lub rozłożenie w czasie) aktywności na wolnym powietrzu, szczególnie jeśli ta aktywność wymaga długotrwałego lub wzmożonego wysiłku fizycznego

**Zły (kolor
czerwony)**

Jakość powietrza jest zła. Małe dzieci powinny unikać przebywania na wolnym powietrzu. Pozostała populacja powinna ograniczyć do minimum wszelką aktywność fizyczną na wolnym powietrzu – szczególnie tę wymagającą długotrwałego lub wzmożonego wysiłku fizycznego

**Bardzo zły
(kolor
bordowy)**

Jakość powietrza jest bardzo zła i ma negatywny wpływ na zdrowie. Małe dzieci powinny bezwzględnie unikać przebywania na wolnym powietrzu. Pozostała populacja powinna ograniczyć przebywanie na wolnym powietrzu do niezbędnego minimum. Wszelkie aktywności fizyczne na zewnątrz są odradzane. Długotrwała ekspozycja na działanie substancji znajdujących się w powietrzu zwiększa ryzyko wystąpienia zmian m.in. w układzie oddechowym, naczyniowo-sercowym oraz odpornościowym

**Brak indeksu
(kolor szary)**

Indeks Jakości Powietrza nie jest wyznaczany, a kolor punktów na mapie bieżących danych pomiarowych zmienia się na szary. Stacja pomimo braku określonego Indeksu jest nadal widoczna i jest możliwość sprawdzenia wszystkich pozostałych wyników pomiarów

Kolor indeksu a czas przebywania uczniów na zewnątrz budynku szkoły:

- Indeks jakości powietrza określany jako „dostateczny” (kolor pomarańczowy) oznacza, że aktywność dzieci na wolnym powietrzu powinna być ograniczona. Zajęcia tego typu powinny być skrócone lub rozłożone w czasie.
- W przypadku złej jakości powietrza (kolor czerwony) dzieci z klas I–III powinny pozostać w szkole, a starsi uczniowie powinni w miarę możliwości unikać przebywania na wolnym powietrzu.
- Jeżeli komunikat GIOŚ informuje, że jakość powietrza jest bardzo zła, dzieci młodsze powinny bezwzględnie pozostać w budynku szkoły, natomiast starsi uczniowie powinni ograniczyć przebywanie na wolnym powietrzu do niezbędnego minimum. Odradzana jest też jakakolwiek aktywność fizyczna na zewnątrz.

Smog kumuluje pełen wachlarz zanieczyszczeń atmosferycznych. Wśród zawartych w nim toksycznych substancji wpływających na zdrowie znajdują się m.in.:

- pyły zawieszone PM_{2,5} i PM₁₀,
- cząstki węgla (sadza),
- benzo(a)piren,
- metale ciężkie (np. arsen, nikiel),
- dwutlenek i tlenek azotu,
- dwutlenek siarki,
- toksyczne dioksyny.

Szczególnie szkodliwe są pyły zawieszone PM₁₀ i PM_{2,5} oraz benzo(a)piren, który jest silnym czynnikiem rakotwórczym. Indeks Jakości Powietrza jest wskaźnikiem wykorzystywanym do pomiaru jakości powietrza obejmującego skalę od 0 do 500. Wskaźniki podawane są w mikrogramach (µg) na metr sześcienny. Im wyższy wskaźnik, tym powietrze jest bardziej

zanieczyszczone, a jego jakość gorsza. Jakość powietrza według norm zanieczyszczenia:

- bardzo dobra (0–50),
- dobra (50–100),
- umiarkowana (10–150),
- dostateczna (151–200),
- zła (201–300),
- bardzo zła (powyżej 300).

Zadania dyrektora szkoły

Przepisy *Ustawy Prawo oświatowe* (art. 68) określają ogólne kompetencje dyrektora szkoły. Zgodnie z nimi dyrektor szkoły lub placówki w szczególności:

- kieruje działalnością szkoły,
- sprawuje opiekę nad uczniami oraz stwarza warunki harmonijnego rozwoju psychofizycznego poprzez aktywne działania prozdrowotne,
- wykonuje zadania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom i nauczycielom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę lub placówkę.

Za zapewnienie dzieciom bezpiecznych i higienicznych warunków w czasie ich pobytu w szkole odpowiedzialny jest jednak nie tylko dyrektor szkoły, ale również nauczyciele, którym dyrektor powierzył opiekę nad uczniami.

Ważne!

Jeżeli normy jakości powietrza są przekroczone, uczniowie powinni pozostać w szkole, a zajęcia wychowania fizycznego powinny odbywać się na sali gimnastycznej. Przy bardzo złej jakości powietrza zaleca się również, aby w czasie przerw nie otwierać okien i nie wietrzyć sal lekcyjnych.

Czy dyrektor szkoły może zawiesić zajęcia z powodu złej jakości powietrza?

Można tutaj zastosować przepisy *Rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach*, które określa przypadki zawieszenia zajęć (§ 18 pkt 1 i 2). Za zgodą organu prowadzącego dyrektor szkoły może zawiesić zajęcia na czas oznaczony. Zgoda może być przekazana ustnie, telefonicznie, za pomocą środków komunikacji elektronicznej lub innych środków łączności, co należy odnotować w formie notatki czy sporządzenia protokołu rozmowy. Ponadto po uzyskaniu zgody organu prowadzącego dyrektor szkoły powinien poinformować o tym organ sprawujący nadzór pedagogiczny. Zawieszenie zajęć szkolnych z tytułu tego, że normy jakości powietrza zostały przekroczone, byłoby jednak trudne z przyczyn technicznych. Trudno byłoby z godziny na godzinę powiadomić rodziców o takiej decyzji.

Ważne!

W obecnym stanie prawnym dyrektor może, ale nie musi wprowadzać w szkole procedur antysmogowych. Nie jest to obowiązek, którego zaniechanie wiązałoby się z formalnymi konsekwencjami dla szkoły. Z pewnością jednak jest to dobra praktyka będąca przejawem odpowiedzialności obywatelskiej i dbałości o dobro uczniów.

Szkolna procedura postępowania w przypadku złej jakości powietrza

Dyrektor szkoły może wprowadzić obowiązującą procedurę postępowania w przypadku złej jakości powietrza. Zazwyczaj jest to instrukcja, jak należy postępować przy przekroczeniu stanu jakości powietrza.

Podstawa prawna:

- *Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 900 ze zm.),*
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej z dnia 14 lutego 2017 r. (Dz.U. z 2017 r. poz. 356 ze zm.),*
- *Ustawa z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 824 ze zm.),*
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz.U. z 2020 r. poz. 1604).*